

*Бондарчук Р. А.,**аспірант кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті з'ясовано міжнародні стандарти притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності; виокремлено моделі дисциплінарних процедур щодо суддів в окремих європейських країнах, на які орієнтується Україна в побудові (оновленні) судової системи, та тих, які є партнерами на цьому шляху. Як кінцевий результат виокремлено позитивні світові практики такої процедури та визначено шляхи їх можливого впровадження в Україні, серед яких ключовими є: 1) запровадження диференційованого порядку розгляду дисциплінарної справи залежно від виду дисциплінарного проступку та виду дисциплінарного стягнення, яке доцільно застосувати до судді, за яким попередження, догану з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця та сувору догану з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців має право застосовувати судова рада суду вищої інстанції для судді нижчої інстанції за спрощеною процедурою у складі Голови суду, не менше трьох суддів, із залученням членів ради адвокатів та представників громадськості; натомість всі інші санкції, а також дисциплінарні процедури щодо судді має право застосовувати Дисциплінарна палата ВРП за попереднім зібранням матеріалів справи дисциплінарними інспекторами ВРП у порядку загального провадження (за прикладом Німеччини, Франції та Литви); 2) закріплення переліку дисциплінарних проступків, за вчинення яких суддя може бути підданий заходам дисциплінарної відповідальності в Кодексі етичної поведінки судді, який потребує розробки та прийняття на рівні закону (за прикладом Португалії та Литви); 3) визначення порядку здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів, як і стосовно інших державних службовців у Законі України «Про дисциплінарну процедуру» з особливостями, визначеними в Законі «Про Вищу раду правосуддя»; 4) чітко визначити в Законі «Про судоустрій та статус суддів» підстави для застосування до суддів таких дисциплінарних стягнень, як подання про тимчасове (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді; подання про переведення судді до суду нижчого рівня; подання про звільнення судді з посади (за прикладом законодавства Німеччини, Франції, Португалії та Литви).

Ключові слова: дисциплінарна відповідальність, міжнародні стандарти притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, зарубіжний досвід дисциплінарних процедур щодо суддів, шляхи впровадження зарубіжного досвіду.

Постановка проблеми. Незалежність судової влади є визначальною гарантією захисту прав людини. Загальна (Уні-

версальна) хартія судді, ухвалена Міжнародною асоціацією суддів у 1999 році, у статті 1 проголошує, що незалежність судді є важливою умовою для неупередженого судочинства, що відповідає вимогам закону. Будь-які інституції чи органи влади як на національному, так і на міжнародному рівні повинні поважати, захищати та охороняти цю незалежність [1]. Незалежність судді не є прерогативою або привілеєм, наданою для особистих потреб судді, вона існує для забезпечення верховенства права та інтересів будь-якої особи, яка очікує неупередженого правосуддя, вона насамперед призначена для створення найсприятливіших умов, за яких суддя може прийняти рішення неупереджено, що в результаті забезпечуватиме встановлення соціальної справедливості у правовому конфлікті.

Водночас хоча судді користуються гарантіями незалежності, вони також повинні дотримуватися професійних правил поведінки та етики, а також демонструвати належний рівень компетентності та ефективності для належної реалізації їхньої соціальної функції щодо забезпечення доступу до правосуддя. Професійність, компетентність та ефективність судової влади – це теж легітимні суспільні цілі, які забезпечуються в тому числі за допомогою інституту судової відповідальності загалом та її виду – дисциплінарної відповідальності зокрема. Світові або навіть європейські стандарти притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності відсутні як такі, водночас існують загальні стандарти щодо дотримання принципів незалежності судових органів та правила професійної поведінки та етики суддів, за порушення яких, як правило, до них застосовуються заходи дисциплінарного впливу. У кожній провідній країні світу, на які має орієнтуватись Україна, існують свої особливості підстав, процедур притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, а також порядок оскарження рішень про застосування до суддів дисциплінарних стягнень, особливо коли йдеться про звільнення судді з посади.

Мета статті. У зв'язку з цим, на наше переконання, у разі дослідження процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності в Україні доцільно здійснити аналіз зазначених процедур в інших країнах світу, насамперед у тих, на які орієнтується Україна в побудові (оновленні) судової системи, та ті, які є партнерами на цьому шляху. Як кінцевий результат слід виокремити позитивні світові практики такої процедури та визначити шляхи їх можливого впровадження в Україні, що і зумовлює основне дослідницьке завдання в межах статті.

Виклад основного матеріалу. Оскільки Україна територіально знаходиться в центрі Європи, проходить тернистий, але впевнений шлях до євроінтеграції, орієнтир має бути

спрямований на дотримання європейських стандартів притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, які дотично містяться в різних нормативних актах. Зокрема, в Основних принципах незалежності судових органів, схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, зазначено, що: звинувачення або скарга, що надійшли на суддю в ході виконання ним своїх судових і професійних обов'язків, повинні бути невідкладно і безсторонньо розглянуті згідно з відповідною процедурою; суддя має право на відповідь і справедливий розгляд; на початковому етапі розглядання скарги має проводитись конфіденційно, якщо суддя не звернеться з проханням про інше (п. 17); судді можуть бути тимчасово усунуті від посади або звільнені тільки з причин їх нездатності виконувати свої обов'язки чи поведінки, невідповідної до посади, яку вони обіймають (п. 18); усі процедури покарання, усунення від посади і звільнення мусять визначатися відповідно до встановлених правил судової поведінки (п. 19); рішення про дисциплінарне покарання, усунення від посади чи звільнення повинні бути предметом незалежної перевірки; цей принцип може не застосовуватися до рішень Верховного суду або до рішень законодавчих органів, прийнятих у разі розгляду справ у порядку імпичменту або у разі дотримання аналогічної процедури (п. 20) [2]. Європейська хартія про статус суддів, прийнята представниками європейських країн та учасниками зустрічі двох міжнародних асоціацій суддів у м. Страсбурзі 8–10 липня 1998 року та підтримана на зустрічі голів Верховних Судів країн Центральної та Східної Європи у м. Києві 12–14 жовтня 1998 року, а також суддями й представниками міністерств юстиції із 25 європейських країн на засіданні у м. Лісабоні 8–10 квітня 1999 року [3], визначає: халатність судді під час виконання одного з обов'язків, прямо закріплених у законі, може привести до застосування до нього санкції, якщо буде прийнято відповідне рішення на підставі пропозиції, рекомендації або згоди колегії або органу, що складається не менше ніж наполовину з вибраних суддів – у рамках виробництва з повним заслуховуванням сторін, причому судді, проти якого порушено справу, має бути надане право на представництво його інтересів. Конкретні заходи покарання, які можуть застосовуватися до суддів, повинні бути перераховані в законі, а їх призначення на основі принципу пропорційності; рішення виконавчого органу, колегії або органу, що призначає покарання, як це передбачено в Хартії, може бути оскаржене у вищестоящий судовий орган (п. 5.1); кожна людина повинна мати можливість звернутися без особливих формальностей у незалежний орган зі скаргою щодо судової помилки у конкретній справі; такий орган повинен бути правомочний, якщо в результаті ретельного розслідування буде безперечно доведено, що суддя допустив недбалість, передбачену пунктом 5.1 Хартії, передати справу в дисциплінарний орган, або ж у крайньому разі звернутися до уповноваженого на те, згідно із законом, органу з рекомендацією про передачу такої справи за належністю (п. 5.3). Своєю чергою Консультативна рада європейських суддів (КРЕС) у своєму висновку № 1 (2001) надала Рекомендації № (94) 12 «Щодо незалежності, ефективності та ролі суддів» і відповідність стандартів Ради Європи та інших міжнародних стандартів сучасним проблемам у цих сферах, в яких наголошує на необхідності точного визначення діянь, у результаті яких суддя може бути усунений з посади, та запровадження дисциплінар-

них процедур відповідно до вимог Європейської конвенції з прав людини [4]; в них зазначаються запобіжники незаконного притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, а саме: в п. 66 визначено, що «тлумачення закону, оцінювання фактів та доказів, які здійснюють судді для вирішення справи, не повинні бути приводом для цивільної або дисциплінарної відповідальності, за винятком випадків злочинного наміру або грубої недбалості»; в п. 69 визначено, що «дисциплінарне провадження може бути ініційоване, якщо суддя не виконав свої обов'язки ефективно та належним чином; такі провадження повинен проводити незалежний орган влади або суд із наданням гарантій справедливого судового розгляду і права на оскарження рішення та покарання; дисциплінарні санкції мають бути пропорційними; в п. 70 міститься вказівка про те, що «судді не повинні нести особисту відповідальність за випадки, коли їхні рішення були скасовані або змінені в процесі апеляційного розгляду». Нагадаємо, що з набуттям чинності Закону «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 року № 1678-VII [5] Україна взяла на себе зобов'язання виконувати рішення таких загальноєвропейських органів влади та імплементувати прийняті ними норми у вітчизняне законодавство, що є обов'язковою умовою набуття Україною статусу сьогодені держави-партнера, а завтра, сподіваємось, держави-учасниці Європейського Союзу.

Нижче на виконання завдань дослідження нами буде здійснено порівняльний аналіз процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності в окремо взятих країнах. У разі проведення порівняльного дослідження моделі дисциплінарної відповідальності судді велике значення має з'ясування таких її змістових аспектів, як підстави дисциплінарної відповідальності, наявність, правова природа та межі компетенції органу, який здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, види дисциплінарних заходів на порядок оскарження їх застосування та виконання, гарантії дотримання прав судді під час здійснення щодо нього дисциплінарної процедури.

Виходячи із законодавчо встановленої міжнародним та національним законодавством норми про те, що суддя може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності за свою професійну діяльність тільки на підставі закону, нижче проаналізуємо реалізацію цієї норми з особливостями встановлення та запровадження дисциплінарної відповідальності щодо суддів у кожній країні. Слід зауважити, що ці особливості починаються від встановлення переліку дисциплінарних проступків, видів дисциплінарних стягнень та закінчуються процедурами застосування дисциплінарної відповідальності.

Щодо дисциплінарних проступків, то кожна країна, як і Україна, намагається в межах свого законодавства конкретизувати їх перелік, хоча вичерпний перелік їх встановлення на законодавчому рівні є вкрай складним завданням та іноді призводить до зловживання правом. Наприклад, в Іспанії та Словенії законодавці встановили вичерпний перелік дисциплінарних проступків, за які суддя притягується до відповідальності. Натомість у багатьох європейських країнах підстави для дисциплінарної відповідальності суддів визначено в досить загальних рисах (наприклад, повне або неодноразове ігнорування службових обов'язків, у результаті чого можна зробити висно-

вок про явну непридатність судді для обійманої ним посади (Швеція) [6, с. 88].

Узагальнення змісту законодавства країн ЄС свідчить, що підставами притягнення судді до дисциплінарної відповідальності або звільнення його з посади є: 1) порушення обов'язків судді, передбачених законом, або недобросовісне їх виконання (Франція, Литва, Бельгія, Німеччина, Італія, Польща, Словенія); 2) недодержання правил суддівської етики, у тому числі поведінки, що загрожує довірі до судової системи (Литва, Кіпр, Естонія, Італія); 3) недотримання процесуального законодавства, у тому числі затримки у разі розгляду справ (Естонія, Словенія); 4) здійснення суддею дій, які порочать звання судді або завдають шкоди інтересам правосуддя (Франція, Литва, Польща); 5) недодержання обмежень, передбачених для посади судді (Литва); 6) вчинення адміністративного правопорушення (Литва); 7) недотримання законності або вимог чинного законодавства у разі відправлення правосуддя (Польща); 8) наявність недоліків у судовій роботі через недбалість; 9) нездатність виконувати свої обов'язки (Мальта) [7, с. 75].

Як правильно зазначає В.В. Паришка, досліджуючи на монографічному рівні юридичну відповідальність суддів в Україні та країнах Європейського Союзу, характерним для деяких країн, наприклад Німеччини, Франції, Португалії, є те, що законодавством цих країн не встановлений конкретний перелік підстав або окремі склади правопорушень, які б визначали дисциплінарну відповідальність суддів. Нею зауважено, що дисциплінарна відповідальність суддів зумовлена порушенням обов'язків судді, які визначені як в окремому спеціальному законі (Франція), так і в декількох законах, що регулюють питання статусу суддів та їхньої відповідальності (Німеччина, Португалія) [8, с. 36]. Однак, як зауважують О.П. Іщенко та М.М. Самофал, у законодавстві Литви окремою нормою передбачено три підстави для дисциплінарної відповідальності суддів: вчинення дії, що дискредитує (принижує) посаду судді; порушення інших вимог Кодексу етики суддів; невиконання визначених законом вимог щодо несумісності трудової і політичної діяльності судді [9, с. 160–166].

Більше того, в деяких країнах на рівні закону чи правозастосовчої практики проводиться диференціація дисциплінарних правопорушень – від незначних до серйозних; при цьому кожній категорії проступків відповідає визначена санкція (Іспанія) [10, с. 207].

Щодо кола осіб, які можуть ініціювати процедуру дисциплінарного провадження суддів, підхід є неоднозначним. Так, наприклад у Литві ініціювати дисциплінарне провадження можуть як громадяни, так і вищестоящі посадові особи, наприклад прокурори, голова суду тощо. В інших таким правом наділений спеціальний орган, відповідальний або лише за проведення дисциплінарних процедур, або й за інші питання організації судової влади, а також представники органів виконавчої влади. Рідше такими повноваженнями наділений омбудсмен (Естонія) [7, с. 109]. Проте в більшості країн відсутні обмеження щодо кола осіб, які мають право подати скаргу на суддю.

Що стосується порушення дисциплінарної справи, то існує практика попередньої перевірки відомостей, які заявляють заінтересовані особи у дисциплінарній скарзі. Такими органами виступають підрозділи Міністерства юстиції (Франція, Німеччина, Італія), органи суддівського самоврядування (Іспанія), голови судів (Франція, Німеччина, Італія), дисциплінарні

суди (Австрія). Щодо органу, який здійснює розгляд дисциплінарної справи, то досвід європейських країн свідчить, що існує дві основні моделі. Окремі дослідники виокремлюють декілька моделей формування органів дисциплінарного провадження щодо суддів, перша модель побудована на засадах самоконтролю судової влади, що передбачає розгляд усіх питань щодо суддів незалежним судовим органом, який складається із суддів, – дисциплінарним судом (Австрія, Німеччина, Польща, Чехія) чи його аналогом (Іспанія). Друга модель передбачає створення змішаного органу (Франція, Італія, Португалія) [11, с. 208].

Склад органів, що наділені повноваженнями щодо накладення санкцій на суддів, досить однорідний: у більшості держав такими повноваженнями наділений або орган, до компетенції якого входять загальні питання організації та регулювання судової влади, – Судова рада, або вузькопрофільний орган, до компетенції якого входить винятково розгляд справ про дисциплінарну відповідальність суддів, – дисциплінарний суд чи орган. Так, в Естонії ця компетенція поділена між вищестоящими судами та спеціальним дисциплінарним органом. У Латвії також створено спеціальний дисциплінарний орган. У Німеччині Закон про суддів передбачає утворення спеціальних судів щодо дисциплінарних справ суддів – Федеральний суд у справах суддівської служби та земельні суди у справах суддівської служби. Головним завданням цих судів є розгляд подань і скарг про дисциплінарні порушення суддів. Крім того, вони також розглядають справи про відставку суддів через їхню нездатність виконувати службові обов'язки з об'єктивних підстав (довготривале захворювання тощо), а також питання обмеженості незалежності суддів унаслідок здійснення відповідних заходів службового нагляду. У Польщі діють Національна рада судової системи та дисциплінарні суди. У законодавстві Франції та Португалії запроваджено підхід щодо існування виключно єдиного вищого конституційного органу (Вищої ради магістратури), який наділений широким спектром повноважень, що охоплюють не тільки функції щодо притягнення суддів до юридичної відповідальності, а й низку інших, які пов'язані з кар'єрою судді та його навчанням. Натомість у Литві існує дуалістична модель діяльності органів, що наділені компетенцією вирішувати питання порушення дисциплінарних справ стосовно суддів (Комісія із суддівської етики та дисципліни), безпосереднього розгляду таких справ та застосування до суддів дисциплінарних стягнень (Суд суддівської честі) [12, с. 77–78].

В Іспанії Генеральна рада судової влади є дисциплінарним органом для суддів і магістратів разом з іншими організаціями. Дисциплінарний комітет Генеральної ради судової влади має лише повноваження застосовувати дисциплінарні санкції у випадках злісної неправомірної поведінки (ст. 421.3 Основного закону про судову владу). Інші дисциплінарні питання, що стосуються суддів і магістратів, входять до компетенції голів Верховного суду, Державного трибуналу та Вищого суду правосуддя, а точніше, вони належать до кола відповідальності адміністративно-наглядових підрозділів цих судів і трибуналів [12, с. 77–78].

В Італії діє Вища рада магістратури, до компетенції якої належить притягнення до дисциплінарної відповідальності магістратів. Для здійснення дисциплінарного провадження щодо суддів утворюється дисциплінарне відділення з 15 осіб.

Рішення щодо застосування до магістратів будь-якого виду дисциплінарного покарання можуть бути оскаржені до Верховного касаційного суду, який розглядає це питання у загальному засіданні відділень [12, с. 77–78].

У Бельгії створена та діє Національна дисциплінарна рада. Вона відповідно до ст. 409 Судового кодексу від 10 жовтня 1967 р. має компетенцію щодо розслідування фактів, які можуть потягти притягнення судді до дисциплінарної відповідальності та накладення дисциплінарного стягнення, а також правомочна надавати висновки з питань накладення такого стягнення. Водночас такий орган позбавлений права проводити дисциплінарне розслідування та застосовувати дисциплінарні стягнення. Відповідно до Судового кодексу Бельгії ініціювати дисциплінарну процедуру мають право: голова Касаційного суду – щодо голів апеляційних судів, голови апеляційних судів – щодо суддів апеляційного суду і голів судів першої інстанції; голови судів першої інстанції – щодо суддів суду. Ці посадовці як компетентні особи для ініціювання дисциплінарного провадження щодо суддів можуть приймати заяви і скарги про порушення судьями статусних вимог від будь-якої заінтересованої особи [13, с. 209]. У Греції дисциплінарними повноваженнями щодо суддів наділена Вища дисциплінарна рада, а дисциплінарні позови порушуються міністром юстиції [13, с. 217–218].

Перелік дисциплінарних стягнень щодо судді в різних країнах є різним, але тут чітко дотримується принцип співрозмірності покарання та важкості (суттєвості) порушення, при якому найлегшим стягненням є попередження (догана), а найважчим – звільнення судді з посади (або клопотання про звільнення судді з посади). Водночас наприклад законодавством Німеччини, Франції, Португалії та Литви закріплено широкий перелік санкцій за дисциплінарні проступки, що можуть застосовуватися до суддів. При цьому згідно зі шкалою санкцій звільнення є найсуворішим видом стягнень. Крім того, окрім Литви, законодавство Німеччини, Франції та Португалії передбачає застосування до судді санкцій, пов'язаних з позбавленням фінансового характеру.

Попри всю різноманітність процедур притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності в багатьох країнах світу, з урахуванням необхідності наближення стандартів національного судочинства до європейських стандартів, що викликано беззаперечною позицією України до входження до європейського правового простору, вбачається необхідним у межах такої наукової розробки зосередити увагу на аналізі та врахуванні досвіду передових країн ЄС, на які орієнтується Україна та які є фундаторами ЄС, а саме Німеччини та Франції, а також тих країн, які відносно недавно пройшли досить тернистий шлях до сходження в європейській правовий, економічний та соціальний простір, зокрема, Португалії та Литви.

Висновки. Здійснивши аналіз зарубіжного досвіду унормування правової природи, підстав та практики здійснення процедур притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, ми дійшли висновку, що світові або навіть європейські стандарти притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності відсутні як такі, водночас існують загальні стандарти щодо дотримання принципів незалежності судових органів та правила професійної поведінки та етики суддів, за порушення яких, як правило, до них застосовуються заходи дисциплінарного впливу, які ратифіковані Україною та мають неухильно впроваджуватись для формування єдиного євро-

пейського правового простору як запоруки набуття Україною членства в ЄС.

Встановлено, що в кожній провідній країні світу, на які має орієнтуватись Україна, існують свої особливості підстав, процедур притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, а також порядок оскарження рішень про застосування до суддів дисциплінарних стягнень, особливо коли йдеться про звільнення судді з посади. У зв'язку з цим у межах наукової роботи були досліджені процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності в тих європейських країнах, на які орієнтується Україна в побудові (оновленні) судової системи, та тих, які є партнерами на цьому шляху. Як кінцевий результат виокремлено позитивні світові практики такої процедури та визначено шляхи їх можливого впровадження в Україні, а саме: 1) запровадити диференційований порядок розгляду дисциплінарної справи залежно від виду дисциплінарного проступку та виду дисциплінарного стягнення, яке доцільно застосувати до судді, за яким попередження, догана з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця та сувору догану з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців має право застосовувати судова рада суду вищої інстанції для судді нижчої інстанції за спрощеною процедурою у складі Голови суду, не менше трьох суддів, із залученням членів ради адвокатів та представників громадськості; натомість всі інші санкції, а також дисциплінарні процедури щодо судді має право застосовувати Дисциплінарна палата ВРП за попереднім зібранням матеріалів справи дисциплінарними інспекторами ВРП у порядку загального провадження (за прикладом Німеччини, Франції та Литви); 2) дисциплінарне провадження стосовно суддів, як і стосовно інших державних службовців, має здійснюватись у порядку, визначеному в Законі України «Про дисциплінарну процедуру», з особливостями, визначеними в Законі «Про Вищу раду правосуддя»; 3) у Законі «Про судоустрій та статус суддів» мають бути чітко визначені підстави для застосування до суддів таких дисциплінарних стягнень, як подання про тимчасове (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді; подання про переведення судді до суду нижчого рівня; подання про звільнення судді з посади (за прикладом законодавства Німеччини, Франції, Португалії та Литви).

Література:

1. Загальна (Універсальна) хартія судді : ухвал. 17 листопада 1999 р. Центральною Радою Міжнародної асоціації суддів в Тайпеї (Тайвань). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j63 (дата звернення: 24.02.2021).
2. Основні принципи незалежності судових органів : схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201 (дата звернення: 24.02.2021).
3. Європейська хартія про статус суддів, прийнята представниками європейських країн та учасниками зустрічі двох міжнародних асоціацій суддів у м. Страсбурзі 8–10 липня 1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_236 (дата звернення: 24.02.2021).
4. Рекомендації № (94) 12 Консультативної ради європейських суддів (КРЕС) «Щодо незалежності, ефективності та ролі суддів». м. Страсбург, 23 листопада 2001 року. URL: <https://rm.coe.int/16806a1b6a> (дата звернення: 24.02.2021).
5. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством

- з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 40. Ст. 2021.
6. Judicial Independence in Transition / ed.: A. Seibert-Fohr, L.D. Muller, D. Zimmermann, E.K. Schmidt, S. Klatt. Springer Science & Business Media, 2012. 1378 p.
 7. Міжнародні стандарти у сфері етики та поведінки суддів. *Юридичний журнал*. 2010. № 10. С. 75–109.
 8. Паришкура В.В. Юридична відповідальність суддів в Україні та країнах Європейського Союзу: порівняльно-правовий аналіз : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.10. НЮУ імені Ярослава Мудрого, Харків, 2017. 270 с.
 9. Іщенко О., Самофал М. Особливості правового регулювання притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності в Литовській Республіці. *Слово Національної школи суддів України*. № 1 (2). 2013. С. 160–166.
 10. Модернизация статуса судьи: современные международные подходы / отв. ред. Т.Н. Нешатаева. Москва : Норма: ИНФРА-М, 2011. 336 с.
 11. Погорецкий М.А., Польовий О.Л., Яновська О.Г. Гарантії суддівської незалежності при притягненні суддів до юридичної відповідальності : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2014. 308 с.
 12. Шишкін В.І. Судові системи країн світу : навчальний посібник у 3-х кн. Київ : Юрінком Інтер, 2001. Кн. 2. 336 с.
 13. Клеандров М.И. Судейское сообщество: структура, организационно-правовое развитие : монография. Москва : Норма: ИНФРА-М, 2014. 352 с.

Bondarchuk R. Foreign experience of implementation of the procedure of bringing a judge to disciplinary responsibility and directions of its implementation in Ukraine

Summary. The article clarifies the international standards for bringing judges to disciplinary responsibility; models of disciplinary procedures for judges in some European countries, which Ukraine focuses on in building (updated) judicial system and those that are partners in this way,

and as a final result, positive world practices of such procedures and ways of their possible implementation in Ukraine are identified, among which the key ones are: 1) introduction of a differentiated procedure for disciplinary proceedings depending on the type of disciplinary misconduct and type of disciplinary sanction, which should be applied to a judge for whom a warning reprimanded deprivation of the right to receive additional payments to a judge's salary reprimand with deprivation of the right to receive additional payments to the salary of a judge for three months has the right to apply the judicial council of a higher court for a judge of lower instance under a simplified procedure consisting of the President, at least three judges, involving members of the Bar and members of the public; instead, all other sanctions as well as disciplinary proceedings against a judge have the right to be applied by the GRP Disciplinary Chamber upon prior collection of case materials by GRP disciplinary inspectors in general proceedings (following the example of Germany, France and Lithuania); 2) consolidation of the list of disciplinary offenses for which a judge may be subject to disciplinary measures in the Code of Ethical Conduct of a judge, which requires the development and adoption at the level of law (following the example of Portugal and Lithuania); 3) determination of the procedure for conducting disciplinary proceedings against judges as well as against other civil servants in the Law of Ukraine "On Disciplinary Procedure" with the features specified in the Law "On the High Council of Justice"; 4) clearly define in the Law "On the Judiciary and the Status of Judges" the grounds for applying to judges such disciplinary sanctions as application for temporary (from one to six months) suspension from administration of justice deprivation of the right to receive additional payments to a judge's salary; application for transfer of a judge to a lower court; application for dismissal of a judge (following the example of the legislation of Germany, France, Portugal and Lithuania).

Key words: disciplinary responsibility, international standards of bringing judges to disciplinary responsibility, foreign experience of disciplinary procedures concerning judges, ways of introduction of foreign experience.